

การเปลี่ยนของค่านิยมต่อสังคมไทย

The Change of Value towards Thai Society

พระครูสังวรสุตกิจ *

Phrakru sangwornsutakit

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงค่านิยมของสังคมไทย เพราะค่านิยมมีความสำคัญมากในแง่ของการก่อให้เกิดวัฒนธรรมและบรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยมนั้นมีผลกระทบต่อความเจริญ ความเสื่อม และความมั่นคงของชาติ กล่าวคือ สังคมที่มีค่านิยมที่ดีงามเหมาะสมและถูกต้อง ก็จะทำให้สังคมนั้นมีประชากรที่มีคุณภาพ แต่ทั้งนี้ ค่านิยมบางอย่างนั้นก็ขึ้นอยู่กับลักษณะ และสภาพแวดล้อมทางสังคม เมื่อสภาพของสังคมเปลี่ยนแปลงไป ค่านิยมเก่าก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย และจะมีค่านิยมใหม่เกิดขึ้นมาแทนที่เสมอในการศึกษาครั้งนี้ ทางผู้ศึกษาจะได้กล่าวถึงความสำคัญของค่านิยม ค่านิยมโดยทั่วไปของสังคมไทย การเปลี่ยนแปลงของค่านิยม ตลอดจนเครื่องบ่งชี้การเสถียรระบบทางสังคม

คำสำคัญ : ค่านิยม, การเปลี่ยนแปลงสังคมไทย, ค่านิยม

Abstract

This research aims to study value in Thai society. Value is something very important in creating culture and norm. It can even affect the civilization, the degeneration and the national security of the country. This is to say, true value can build better citizens. However, value is variable to both characteristics and environment of the society at that time. When things change, old concepts always yield place to the new ones. In this research, it describes the importance of value, common value in Thai society, value change as well as the measurement of broken social systems.

Key word: Value, Thai society's change.

บทนำ

ค่านิยมเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงทัศนคติของคนในสังคม ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคม ซึ่งแต่ละสังคมก็ย่อมมีความแตกต่างกัน ด้วยสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในทางสังคมวิทยานั้น ได้ให้คำจำกัดความ ของคำว่า “ค่านิยม” ไว้ว่า คือ สิ่งที่ผู้คนในสังคมนั้นๆ ยึดถือและให้การยอมรับ ทั้งยังเป็นเครื่องมือที่บุคคลใช้ในการประกอบการตัดสินใจเพื่อกำหนดพฤติกรรมกระทำของตน รวมทั้งยังใช้เป็นมาตรฐานในการตัดสินผู้อื่นอีกด้วย

“ค่านิยม” ถือเป็นแบบฉบับทางความคิดที่ฝังแน่นอยู่ในใจของผู้คนในสังคมนั้นๆ ยกตัวอย่างเช่น การมีหลักธรรมและศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ การช่วยเหลือผู้อื่น การได้รับการยอมรับจากสังคม แบบแผนการ

---

* อาจารย์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ดำเนินชีวิต และความสำเภาในชีวิต เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ค่านิยมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา ยุคสมัย และ กระแสของสังคม มีค่านิยมใหม่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการมาของค่านิยมใหม่ย่อมส่งผลให้ค่านิยมเก่านั้นถูกลืมเลือน และกลืนหายไปตามกาลเวลา ทั้งนี้ การที่ค่านิยมเปลี่ยนนั้นก็ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมอีกด้วย

สมาชิกในสังคมมีพื้นฐานที่สำคัญในการดำเนินชีวิต นั่นคือ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือที่เรียกว่า “การกระทำระหว่างกันทางสังคม” (Social Interaction) ซึ่งหมายถึง กระบวนการตอบสนองระหว่างบุคคลหรือกลุ่ม โดยการกระทำของบุคคลหนึ่งจะเป็นผลต่อการแสดงพฤติกรรมตอบสนองของอีกบุคคลหนึ่ง โดยการกระทำระหว่างกันนี้ สามารถทำได้โดยใช้สื่อหรือสัญลักษณ์ต่างๆร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษาหรือกิริยาท่าทาง ทั้งนี้ไม่จำเป็นว่าบุคคลหรือกลุ่มจำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง บุคคลหรือกลุ่มอาจมีการปฏิสัมพันธ์กันโดยทางอ้อม โดยผ่านกระบวนการสื่อสารอื่นๆ ได้เช่นกัน

แรกเริ่มเดิมทีนั้นในการศึกษากระบวนการทางสังคม ได้มีการนำแนวความคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศวิทยา มาประกอบการวิเคราะห์กระบวนการทางสังคมของมนุษย์ด้วย โดยทฤษฎีที่เป็นที่นิยม ได้แก่ ทฤษฎีของชาร์ลส์ ดาร์วิน (Darwin Charles)² โดยจากทฤษฎีนี้ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์นั้นก็เป็นกลุ่มของสิ่งมีชีวิตเช่นเดียวกับพืชและสัตว์ทั้งหลาย ที่จะต้องมีการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของชีวิตของตนและของกลุ่ม ซึ่งแตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ที่มีการปรับตัวเกิดขึ้นได้ ยกตัวอย่างเช่น ต้นไม้จะพยายามแผ่กิ่งก้านสาขาให้สูงใหญ่กว่าต้นอื่นๆ เพื่อให้ได้แสงสว่างจากดวงอาทิตย์ สัตว์ใหญ่ต้องพึ่งพิงสัตว์เล็กเป็นอาหารโดยใช้พลังกายเข้าต่อสู้ ในทางตรงกันข้าม มนุษย์นั้นต้องใช้แบบแผนการปฏิสัมพันธ์โดยมีพื้นฐานจากวัฒนธรรมในการอยู่รอดของชีวิต

ความสำคัญของค่านิยม³

ค่านิยม (Value) มีความสัมพันธ์กันกับวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด โดยค่านิยมบางอย่างนั้นก็ถือว่าเป็นแกนของวัฒนธรรมที่เดียว ยกตัวอย่างเช่น คนไทยนั้นมีค่านิยมที่ชอบการมีอิสรเสรี ดังนั้น แกนวัฒนธรรมของคนไทยอย่างหนึ่งซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ก็คือ คนไทยมีความเป็นกันเอง ชอบช่วยเหลือผู้อื่น และเป็นมิตรกับคนแปลกหน้า เป็นต้น

ค่านิยมนั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญของสังคมเพราะมีผลกระทบทั้งในแง่ของความเจริญหรือความเสื่อมเสียของสังคม ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติได้ กล่าวคือ สังคมที่มีค่านิยมไปในทางบวก เช่น ความซื่อสัตย์ ความซนหมั่นเพียร ความเสียสละ ความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี ก็ย่อมจะทำให้ชาติพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องเพราะประชากรของชาติเป็นประชากรที่มีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม ค่านิยมบางอย่างนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะและสภาพแวดล้อมทางสังคม เมื่อสภาพของสังคมเปลี่ยนแปลงไป ค่านิยมเก่าก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย รวมถึงมีค่านิยมใหม่เกิดขึ้นมาแทนที่ที่มาของค่านิยมของสังคมไทยนั้น มีที่มาหลายด้านด้วยกัน ดังจะกล่าวได้ ดังนี้คือ⁴

1. ศาสนา ในประเทศไทยนั้น ชาวไทยมีอิสรเสรีที่จะนับถือศาสนาใดก็ได้ตามความเชื่อและนับถือศรัทธาของตน แต่ทั้งนี้ศาสนาพุทธ (Buddhism) ถือเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่่นับถือ(96.4%) และปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พุทธศาสนาได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย โดยสังคมไทยนั้นได้มีการอบรมสั่งสอนศีลธรรมหรือหลักธรรมทางพุทธศาสนาให้แก่บุตรหลานตั้งแต่วัยเยาว์ พุทธศาสนาจึงมีส่วนสำคัญมากในการสร้างค่านิยมในสังคมไทย เช่น การทำบุญตักบาตร ความซื่อสัตย์สุจริต ความสามัคคีมีวินัย การเคารพผู้ใหญ่ และการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น นอกจากศาสนาพุทธแล้ว ศาสนาพราหมณ์นั้นก็ถือได้ว่าเข้ามาอยู่ในชีวิตประจำวันของคนไทยอย่างแน่นแฟ้น เช่น พิธีการและพระราชพิธีต่างๆ ซึ่งเป็นประเพณีตามลัทธิพราหมณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอาบน้ำ

² Charles, Darwin, **The Problems of World Population**, (London : Cambridge University Press, 1958), p. 102.

³ จีวรรณ วรณประเสริฐ, **สังคมไทย**, (กรุงเทพฯ: มหามหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 39-40.

⁴ จีวรรณ วรณประเสริฐ, (อ้างแล้ว), หน้า 41.

ในพิธีการต่างๆ หรือพิธีสนาม ซึ่งคนไทยคุ้นเคยมาตั้งแต่โบราณ ศาสนาพราหมณ์จึงสร้างค่านิยมในสังคมไทย เช่น คนไทยชอบจัดงานพิธีต่างๆ เป็นต้นว่า พิธีรดน้ำในการสมรส พิธีวางศิลาฤกษ์ พิธีอาบน้ำศพ และพิธีทำขวัญนาค เป็นต้น

2. ระบบศักดินา (Aristocrat System) ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ สังคมไทยถือว่าผูกพันกับระบบศักดินามาเป็นเวลานาน ระบบศักดินาจึงมีบทบาทสำคัญมากในการสร้างค่านิยมของสังคมไทย เช่น ค่านิยมของความอยากเป็นเจ้านาย การมียศถาบรรดาศักดิ์ และชอบรับราชการ เป็นต้น เพราะการถูกปลูกฝังค่านิยมมาให้เกิดความต้องการเป็นเจ้าของคน ซึ่งค่านิยมเช่นนี้สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนจากคำสอนโบราณต่างๆ เช่น เรียนให้สูงจะได้เป็นเจ้านายคน

3. ความเชื่อในอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คนไทยนั้นมีประเพณีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาอย่างยาวนาน ซึ่งโดยแรกเริ่มเดิมทีนั้น ค่านิยมเหล่านี้เป็นผลมาจากความกลัว เช่น กลัวความเจ็บไข้ได้ป่วย หรือกลัวภัยพิบัติต่างๆ เป็นต้น จึงมีการกราบไหว้อ้อนวอนขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองป้องกันภัย และยังถือเป็นกุศโลบายให้คนในชุมชนร่วมแรงร่วมใจกันอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ความเชื่อในอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์นี้เริ่มเลือนหายไปตามกาลเวลา ดังจะเห็นได้จากเด็กในยุคปัจจุบันที่มองว่า การกราบไหว้บูชาเขา ต้นไม้ ร้างทรงหรือสัตว์ที่มีลักษณะผิดจากสภาพปกติธรรมดา ถือเป็นความมงมงายและไม่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์รองรับ

4. การเข้ามาของวัฒนธรรมของชาติอื่น เมื่อเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาทำให้ผู้คนเข้าถึงสื่อต่างๆ ได้อย่างง่ายดาย ทำให้เกิดการเลียนแบบค่านิยมของชาติอื่นทั้งในทางที่ดีและไม่ดีเข้ามา ค่านิยมบางอย่างก็ทำให้สังคมไทยพัฒนาไปในทางที่ดี เช่น การกล้าคิดกล้าแสดงออกของเด็กยุคใหม่ แต่บางครั้งการรับเอาค่านิยมของต่างชาติเข้ามา ก็เกินพอดีทำให้เกิดความไม่เหมาะสม เช่น การก้าวร้าว และการไม่เคารพผู้ใหญ่ เป็นต้น

ค่านิยมทั่วไปของสังคมไทย

ค่านิยมทั่วไปของสังคมไทยในปัจจุบันนี้ มีมากมายหลายประการด้วยกัน ซึ่งพอจะนำมากล่าวไว้ในที่นี้ได้ดังต่อไปนี้⁵

1. การทำบุญทำกุศล (Make Merit) สังคมไทยนั้นด้วยความที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธจึงมีความเชื่อในเรื่องบาปบุญคุณโทษและการเวียนว่ายตายเกิด ผู้คนเชื่อว่าการทำบุญจะช่วยหนุนนำให้ชีวิตทั้งในภพชาตินี้และชาติหน้าของตนประสบแต่ความสุขความเจริญ รวมถึงยังสามารถช่วยบรรเทาเรื่องร้ายๆ ที่ตนกำลังเผชิญอยู่ได้ด้วย⁶ ค่านิยมนี้ทำให้คนไทยเป็นคนที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และชอบช่วยเหลือผู้อื่น

2. วัตถุนิยม (Materialism) สังคมไทยถือว่าเป็นสังคมที่ค่อนข้างเปิดกว้างและมีอิสระเสรี มีการเปิดรับวัฒนธรรมของต่างชาติโดยเฉพาะในด้านของวัตถุนิยมที่ชาวของเครื่องใช้ต่างๆ ต้องเป็นยี่ห้อที่นำเข้าจากต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นคนที่ฐานะหรือไม่มีฐานะก็ตาม ต่างขวนขวายเพื่อให้ได้จับจองเป็นเจ้าของ คนที่ฐานะปานกลางหรือไม่ค่อยดีนัก ยอมกู้หนี้ยืมสินเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งของวัตถุนิยมเหล่านั้น กล่าวคือ คนไทยนิยมแสดงออกซึ่งความหรูหรา เพื่อแสดงให้เห็นว่า สถานภาพทางสังคมของตนสูง เป็นคนชั้นสูง หัวสมัยใหม่ มีเงินมีทอง มีรสนิยมสูง เพราะเป็นการฟุ่มเฟือยบันเทิงตนได้อย่างเต็มที่ของตัวเองและครอบครัว ตลอดถึงสังคมด้วย ซึ่งนี่ถือเป็นค่านิยมที่ไม่ส่งผลดีกับเยาวชนและประเทศอย่างยิ่ง

3. โหราศาสตร์ (Astrology) คนไทยเชื่อในเรื่องของโชคลาง ซึ่งเป็นผลมาจากภาวะเศรษฐกิจและสังคมไทยในปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันอย่างดุเดือด ทำให้เกิดความตึงเครียด และมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับโชคชะตาชีวิตของตนในทุกๆ ด้าน ผู้คนซึ่งเกิดความกลัวและความวิตกกังวลถึงความไม่แน่นอนในชีวิตจึงพยายามเสาะแสวงหาวิธีการที่จะรู้ล่วงหน้าว่า โชคชะตาชีวิตของตนในอนาคตจะเป็นอย่างไร โหราศาสตร์จึงได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในสังคมไทย

⁵ จีวีวรรณ วรรณประเสริฐ, (อ้างแล้ว), หน้า 42.

⁶ อานนท์ อภิภากริม, มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บำรุงนุกูลกิจ, 2515), หน้า

นับตั้งแต่ผู้คนในสังคมระดับบนไปจนถึงชนธรรมดาสามัญทั่วไป ดังจะเห็นได้จากหมอดูดวงชะตาหลายคนที่มีฐานะร่ำรวยมากจากการทำนายชะตาชีวิตของผู้คน ซึ่งบางคนก็เชื่อถึงขั้นนั่งมงายจึงเป็นช่องให้โดนมิถุนาชีพหลอกลวงได้ง่าย ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ตามหลักของวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ โหราศาสตร์ยังนำไปสู่เรื่องการเสี่ยงโชคในการพนันอีกด้วย

4. การจัดงานพิธีต่าง ๆ (Ceremony) งานพิธีต่าง ๆ นั้นอยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนานคนไทยส่วนใหญ่นิยมจัดงานพิธีในโอกาสต่าง ๆ มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนวงจรชีวิต เช่น งานฉลองวันคล้ายวันเกิด งานบวช งานมงคลสมรส งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ ฯลฯ การจัดงานต่าง ๆ ดังกล่าวมักนิยมจัดให้ใหญ่โตเพื่อความมีหน้ามีตาของตน เปรียบเสมือน “การตำพริกละลายแม่น้ำ” ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วการจัดงานพิธีการต่าง ๆ นั้น เพียงแค่จัดให้ถูกต้องตามประเพณีนิยมของท้องถิ่นนั้นๆ ก็ถือว่าพอเพียงแล้ว

5. การขาดระเบียบวินัย (Disorganization) คนไทยส่วนใหญ่ขาดความมีระเบียบวินัยซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะสร้างให้ประชากรของชาติมีคุณภาพ เพราะคนไทยชอบทำอะไรตามความพอใจของตนเองมากกว่าส่วนรวม โดยไม่คำนึงถึงผลที่ผู้อื่นจะได้รับ การขาดระเบียบวินัยนี้เพราะขาดการฝึกอบรมจากครอบครัว โรงเรียน และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งยังขาดตัวอย่างที่ดีจากผู้ใหญ่ในสังคม

6. ไทยมุง (Curious Spectators) คนไทยส่วนใหญ่ชอบสนใจต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งมีพื้นฐานมาจากลักษณะนิสัยชอบสอดรู้สอดเห็น การชอบติเตียนและนินทาผู้อื่น เมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่ปกติขึ้น เช่น รถชน ไฟไหม้ การทะเลาะวิวาทชกต่อยกัน คนจะมามุงกันดูด้วยความสนใจ วิชาภวศาสตร์สิ่งที่เกิดขึ้นไปต่างๆ นานา ซึ่งไม่ได้ช่วยให้สถานการณ์ดีขึ้น ค่านิยมนี้ไม่ส่งผลดีนัก เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นทั่วไป แต่มีผลเสียที่จะทำให้เกิดปัญหาทางสังคม เช่น กรณีไฟไหม้ คนมุงดูมากจนกระทั่งรถดับเพลิงทำงานไม่สะดวก จึงทำให้ไฟไหม้ลุกลามมากขึ้น

7. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (Generosity) ธรรมเนียมไทยแท้แต่โบราณอีกอย่างหนึ่งคือ คนไทยนิยมเลี้ยงหรือต้อนรับแขกไปใครมาหาสู่ ใครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ ยิ่งโดยเฉพาะชาวชนบทจะมีน้ำใจเอื้อเฟื้อมาก แม้คนแปลกหน้าไม่รู้จักกันมาก่อน ก็ต้อนรับด้วยการเลี้ยงน้ำหรือผลไม้ต่างๆ ที่ตนมีอยู่ ถ้ายังเป็นคนรู้จักก็จะยิ่งเอื้อเฟื้อมากขึ้น บางครั้งเลี้ยงที่บ้านของตนแล้วยังเผื่อแผ่ฝากติดไม้ติดมือไปถึงสมาชิกในครอบครัวคนอื่น ๆ ของแขกผู้มาเยือนอีกด้วย

8. การศึกษา (Education) แต่เดิมนักคนไทยนิยมยกย่องคนที่ได้รับการศึกษาสูง เพราะต้องการให้บุตรหลานของตนได้เป็นเจ้าคนนายคน จะได้ไม่ลำบาก ซึ่งส่งผลให้ผู้คนนิยมในเรื่องวุฒิทางการศึกษามากกว่าประสบการณ์ (Experience) หรือแนวความคิดของบุคคลนั้นๆ การรับสมัครงานทั่วไปจึงพิจารณาวุฒิการศึกษาหรือปริญญาบัตรรวมถึงมหาวิทยาลัยที่สำเร็จการศึกษาเป็นเกณฑ์อันดับแรกเสมอ

9. ระบบอาวุโส (Senior system) คนไทยเคารพผู้ที่มีอาวุโสมากกว่าตนมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยจะเรียกบุคคลที่มีอายุมากกว่าตนเองว่าลุง ป้า น้า อา พี่ ทั้งๆ ที่ไม่ได้มีระบบเครือญาติกันแต่อย่างใด ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นญาติพี่น้องกัน มีความเป็นกันเอง ระบบอาวุโสอีกอย่างหนึ่งก็คือ การที่อยู่นานกว่า ทำงานนานกว่า หรือแก่พรรษามากกว่า อย่างไรก็ตาม บางคนได้นำค่านิยมเกี่ยวกับระบบอาวุโสไปใช้ในทางมิชอบโดยเฉพาะในหน่วยงานราชการ บริษัทห้างร้าน เอกชน รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรต่าง ๆ กล่าวคือ ไม่ยอมเป็นผู้ตามหรือเชื่อในเหตุผลของผู้อ่อนวัยกว่า รวมถึงการใช้ระบบเส้นสาย เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมกับการปรับตัวของสมาชิกในสังคม

การเปลี่ยนแปลงของค่านิยม ย่อมมีผลกระทบต่อเป้าหมายและวิถีชีวิตของสมาชิกในสังคม ที่เรียกว่า การเสียระบบของบุคคล (Personal Disorganization) โดยสมาชิกจำเป็นต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง ผู้ที่ทำการศึกษาและอธิบายถึงความสัมพันธ์ของสิ่งที่กล่าวมานี้คือ

William F. Ogburn⁷ ซึ่งนำมโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมล่า (Cultural Lag) มาอธิบายความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของค่านิยม ว่าเกิดจากระบวนการพื้นฐานของวิวัฒนาการทางสังคม 4 ประการ อันได้แก่

1. **การประดิษฐ์ (Invention)** การประดิษฐ์สิ่งต่างๆนั้นถือเป็นก้าวแรกในการนำสังคมไปสู่นวัตกรรมและความก้าวหน้า โดยการประดิษฐ์คิดค้นนี้ แบ่งออกได้เป็น การประดิษฐ์ที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) และการประดิษฐ์ที่ไม่ใช่วัฒนธรรมทางวัตถุ (Nonmaterial Culture)

2. **การสะสมเพิ่มพูน (Accumulation)** สืบเนื่องจากการประดิษฐ์ดังกล่าวนำไปสู่การสะสมทางวัฒนธรรมอย่างเพิ่มพูนขึ้นมากเป็นทวีคูณ ยกตัวอย่างเช่น ผลจากการประดิษฐ์คลื่นวิทยุทำให้เกิดการประดิษฐ์สิ่งอื่น ๆ อีกอย่างต่อเนื่องทั้งที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ และไม่ใช่วัตถุเพิ่มขึ้นอีกถึงประมาณ 150 อย่าง

3. **การแพร่กระจาย (Diffusion)** การแพร่กระจายนี้เป็นกระบวนการที่ค่านิยมแพร่กระจายจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง อันเนื่องจากการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของแต่ละสังคม ซึ่งทำให้มีการเลือกสรรและปรับปรุงค่านิยมเหล่านั้น ซึ่งในท้ายที่สุดค่านิยมนั้นอาจจะกลายเป็นวัฒนธรรมของคนในสังคมหรืออาจเลือนหายไปตามยุคสมัยก็เป็นได้

4. **การปรับตัว (Adjustment)** หมายถึง การปรับตัวแม้เพียงองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของสังคมย่อมส่งผลต่อส่วนอื่นด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เครื่องบ่งชี้การเสีระบบทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมอาจทำให้เกิดการเสีระบบทางสังคมขึ้นได้ ดังนั้นเพื่อเป็นหลักในการศึกษาเกี่ยวกับการเสีระบบทางสังคม (Idiocies of Social Disorganization) นักสังคมวิทยา ได้เสนอแนะเครื่องบ่งชี้บางประการไว้สำหรับเป็นข้อพิจารณาว่า ซึ่งเครื่องบ่งชี้ที่สำคัญดังกล่าวนี้ได้แก่

1. **การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างด้านประชากร** ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงขนาดหรือองค์ประกอบของประชากร เช่น จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า ประชากรมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทำให้มีกำลังในการที่จะส่งเสียบุตรได้หลายคน ซึ่งจะช่วยให้ชาติมีแรงงานต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบทางอายุ (age) เพศ (Sex) การศึกษา (Education) รายได้ (Income) และอาชีพ (Occupation) ฯลฯ ย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นและอาจมีภาวะการเสีระบบทางสังคมที่จะตามมา เช่น บางประเทศในขณะนี้ รวมถึงประเทศไทยด้วย ที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็นต้น

2. **อัตราปัญหาสังคมที่สูงขึ้น** เช่น ค่านิยมที่เปลี่ยนไปย่อมส่งผลให้ความนึกคิดและจิตใจของผู้คนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งส่วนใหญ่มักไปในทางที่ไม่ดี โดยสังเกตได้จากอัตราการก่ออาชญากรรม อัตราวินาศกรรม ปัญหาวัยรุ่นมีสถิติสูงขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงการเสีระบบของสมาชิกในสังคม ที่ไม่อาจปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และกฎเกณฑ์ของสังคมไม่มีผลในการควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมได้

3. **ความห่างทางสังคม (Social Distance)** หมายถึง การเกิดช่องว่างระหว่างสมาชิกในสังคม ทำให้เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ผู้คนในสังคมแตกความสามัคคี ซึ่งในท้ายที่สุดแล้วก็เป็นปัญหาต่อสังคมส่วนรวม

สรุป

โดยแท้จริงแล้ว ค่านิยมนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามกาลสมัย เด็กในปัจจุบันไม่เสมอไปที่จะมีค่านิยมเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ในสังคม ซึ่งบางครั้งก็เป็นเรื่องที่ดีเพราะค่านิยมบางอย่างช่วยผลักดันให้ประเทศเกิดการ

⁷William , Ogburn F., **Social Change**, (N.Y. : The Viking Press, Inc., 1927), p. 75.

พัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น เช่น การกล้าแสดงความคิดเห็นของเด็กยุคใหม่ เป็นต้น แต่ก็เชื่อว่าจะมีแต่ค่านิยมที่ดีเสมอไป ค่านิยมที่ส่งผลลบก็มีอยู่มากมายเช่นเดียวกัน เช่น การที่คิดว่าต้องมีผิวขาวถึงจะได้รับการยอมรับ ทำให้เด็กสมัยใหม่พยายามทุกวิถีทางเพื่อที่จะให้ตนมีผิวที่ขาว ยอมแม้กระทั่งการใช้ครีมหรือยาที่เป็นอันตราย ดังนั้น ค่านิยมจึงมีความสำคัญมากในสังคมปัจจุบัน เพราะมีผลกระทบต่อความเจริญและความเสื่อมเสียของสังคมและความมั่นคงของชาติ สังคมที่มีค่านิยมที่เหมาะสมและถูกต้อง สังคมนั้น ย่อมจะมีความเจริญก้าวหน้า ในทางตรงกันข้าม สังคมใดที่มีค่านิยมไม่เหมาะสม ก็จะพบกับความล้มเหลวไม่เจริญก้าวหน้า

เอกสารอ้างอิง

ฉวีวรรณ วรณประเสริฐ. สังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา, 2522.

พุทธทาสภิกขุ. การทำบุญทำกุศลที่สูงสุด, ความมั่งคั่ง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การพิมพ์
พาณิชย์, 2501.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2533.

อานนท์ อภิภากริม. มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บำรุง
นุกุลกิจ, 2515.

ไพฑูรย์ เครือแก้ว. วัฒนธรรมเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 5. พระนคร: ราชบัณฑิตยสถาน, 2513.

Darwin, Charles. **The Problems of World Population.** London: Cambridge
University Press, 1958.

Ogburn, William F. **Social Change.** N.Y.: The Viking Press, Inc., 1927.